

РЕКОМЕНДАЦІЇ
щодо здійснення повідомлення про можливі факти корупційних або
пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень
Закону України «Про запобігання корупції»
викривачами Держенергонагляду

Рекомендації щодо здійснення повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції» викривачами Держенергонагляду (далі – Рекомендації) підготовлено Відділом з питань запобігання та виявлення корупції Держенергонагляду з метою надання методичної та консультаційної допомоги працівникам Держенергонагляду щодо здійснення повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції» (далі – Закон), доведення до відома прав і гарантій викривача, а також формування культури повідомлень у Держенергонагляді.

Ці Рекомендації підготовлено відповідно до вимог Закону.

Ці Рекомендації мають інформаційно-роз'яснювальний, рекомендаційний характер та не встановлюють нових правових норм.

Ці Рекомендації поширюються на всіх працівників Держенергонагляду.

Відповідно до статті 1 Закону **викривач** – фізична особа, яка за наявності переконання, що інформація є достовірною, повідомила про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону, вчинених іншою особою, якщо така інформація стала їй відома у зв'язку з її трудовою, професійною, господарською, громадською, науковою діяльністю, проходженням нею служби чи навчання або її участю у передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання.

Отже, **викривачем Держенергонагляду** є працівник Держенергонагляду, який за наявності переконання, що інформація є достовірною, повідомив про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону, які вчинив інший працівник Держенергонагляду, а також будь-яка фізична особа, яка повідомляє про можливе порушення, яке вчинив працівник Держенергонагляду, якщо така інформація стала їй відома у зв'язку з її трудовою, професійною, господарською, громадською, науковою діяльністю, пов'язаною із співпрацею з Держенергонаглядом, проходженням нею служби чи навчання або участю такої особи у передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання в Держенергонагляді (далі – викривач Держенергонагляду).

Викривачем Держенергонагляду вважається особа за сукупності таких умов:

повідомлення про корупцію повинна здійснити особа, яка переконана, що інформація є достовірною;

наведена у повідомленні інформація має містити фактичні дані, що вказують на можливе вчинення іншим працівником Держенергонагляду корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення, інших порушень Закону, які можна перевірити;

повідомлена особою інформація стала їй відома у зв'язку з її трудовою, професійною, господарською, громадською, науковою діяльністю, пов'язаною із співпрацею з Держенергонаглядом, проходженням нею служби чи навчання або участю такої особи у передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання в Держенергонагляді.

У разі відсутності хоча б однієї з вищевказаних умов, особа не може вважатися викривачем.

Відповідно до частини першої статті 53³ Закону права викривача виникають з моменту повідомлення інформації про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону.

Наявність в особі переконання, що інформація є достовірною – це суб'єктивне почуття впевненості особи у правдивості повідомленої нею інформації про можливі факти вчинення іншою особою корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення, іншого порушення Закону, що базується на її життєвому/професійному досвіді, сукупній оцінці об'єктивності джерела та змісту такої інформації, інших обставинах.

Достовірність інформації – це її властивість встановлювати реальну наявність фактичних даних, що підтверджують можливе вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону, а також суб'єктивне сприйняття інформації такою, що відповідає дійсності та є правдивою.

Фактичні дані, наведені у повідомленні, мають складатися з інформації про конкретні факти можливих корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону. Це, зокрема, можуть бути відомості про обставини правопорушення, місце і час його вчинення, особу, яка вчинила правопорушення, тощо.

Водночас, у разі повідомлення особою загальнодоступної інформації, взятої з відкритих джерел інформації (наприклад, з публічної частини Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування та/або інших державних реєстрів, медіа тощо), на неї не поширюватимуться права та гарантії захисту викривача.

Законом визначено такі види правопорушень:

корупційне правопорушення – діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 Закону, за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність;

правопорушення, пов'язане з корупцією – діяння, що не містить ознак корупції, але порушує встановлені Законом вимоги, заборони та обмеження, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 Закону, за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність;

інші порушення Закону – це порушення встановлених Законом вимог, заборон та обмежень, які не підпадають під корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення та за які особа може нести дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність.

Канали та порядок здійснення повідомлення про корупцію

Відповідно до частини першої статті 53² Закону викривач самостійно визначає, які канали використовувати для повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону, а саме: внутрішні, регулярні або зовнішні канали.

Внутрішні канали повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону – способи захищеного (у тому числі анонімного) повідомлення інформації викривачем керівнику або уповноваженому підрозділу (особі) органу, юридичної особи, у яких викривач працює, проходить службу чи навчання або на замовлення яких виконує роботу, а так само до органу вищого рівня, уповноважена особа якого здійснює контроль за дотриманням антикорупційного законодавства на підвідомчих підприємствах, в установах та організаціях (абзац 22 частини першої статті 1 Закону).

Зовнішні канали повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону – шляхи повідомлення інформації викривачем через фізичних чи юридичних осіб, у тому числі через медіа, журналістів, громадські об'єднання, професійні спілки тощо (абзац 23 частини першої статті 1 Закону).

Регулярні канали повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень – способи захищеного (у тому числі анонімного) повідомлення інформації викривачем органам прокуратури, Національній поліції, Національному антикорупційному бюро України, Державному бюро розслідувань, Національному агентству з питань запобігання корупції (абзац 24 частини першої статті 1 Закону).

Абзацом першим частини першої статті 53¹ Закону встановлено, що державні органи зобов'язані забезпечити функціонування внутрішніх каналів повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону.

Викривачі Держенергонагляду можуть повідомити інформацію про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону **через внутрішні канали повідомлення** або в інший спосіб відповідно до абзацу двадцять другого частини першої статті 1 Закону.

Прийняття повідомлень про корупцію у Держенергонагляді здійснюється:

внутрішніми каналами повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону (на спеціальну телефонну лінію (044) 204-79-47, внутрішню спеціальну телефонну лінію: 10-47 та/або через Єдиний портал повідомлень викривачів);

під час особистого прийому керівником Держенергонагляду, його заступниками та/або керівником уповноваженого підрозділу з питань запобігання та виявлення корупції;

зовнішніми каналами повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону через фізичних чи юридичних осіб, у тому числі через медіа, журналістів, громадські об'єднання, професійні спілки, у випадках, передбачених Законом.

Порядок функціонування Єдиного порталу повідомлень викривачів, доступ до нього та порядок подання повідомлень через портал визначається частинами другою та третьою статті 53¹ Закону.

Єдиний портал повідомлень викривачів – це інформаційно-телекомунікаційна система, яка має комплексну систему захисту інформації з підтверженою відповідністю згідно із Законом України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», що забезпечує обмін даними з викривачем за допомогою мережі Інтернет, збирання, зберігання, використання, захист, облік, пошук, узагальнення повідомлень викривачів, а також іншої інформації, в тому числі про статус викривачів, стан та результати розгляду повідомлень викривачів.

Єдиний портал повідомлень викривачів гарантує викривачам **дотримання умов конфіденційності та анонімності**, а також забезпечує доступ до інформації про стан та результати розгляду їх повідомлень.

Держателем та відповідальним за адміністрування Єдиного порталу повідомлень викривачів є Національне агентство з питань запобігання корупції, яке встановлює порядок його ведення.

Повідомлення про корупцію, що надійшли до Держенергонагляду іншими способами, ніж через Єдиний портал повідомлень викривачів, або здійснені викривачем Держенергонагляду через зовнішні канали зв'язку, вносяться до Єдиного порталу повідомлень викривачів працівниками уповноваженого підрозділу з питань запобігання та виявлення корупції, які є авторизованими користувачами, не пізніше наступного робочого дня з моменту її виявлення.

Важливо зазначити, що повідомлення про корупцію може бути здійснено викривачем Держенергонагляду без зазначення авторства (анонімно).

Порядок здійснення перевірки повідомлення (стаття 53² Закону)

Порядок подання та розгляду повідомлень про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону, вчинених працівниками Держенергонагляду визначений Рекомендаціями щодо організації роботи з повідомленнями про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції», внесеними викривачами, у Державній інспекції енергетичного нагляду України, затвердженими наказом Держенергонагляду від 03 грудня 2020 року № 261 у редакції наказу Держенергонагляду від 31 травня 2024 року № 93.

Права та гарантії захисту викривача (стаття 53³ Закону)

Права викривача виникають з моменту повідомлення інформації про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону.

Викривач має право:

- 1) бути повідомленим про свої права та обов'язки, передбачені Законом;
- 2) подавати докази на підтвердження своєї заяви;
- 3) отримувати від уповноваженого органу, до якого він подав повідомлення, підтвердження його прийняття і реєстрації;
- 4) давати пояснення, свідчення або відмовитися їх давати;
- 5) на безоплатну правничу допомогу у зв'язку із захистом прав викривача;
- 6) на конфіденційність;
- 7) повідомляти про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону без зазначення відомостей про себе (анонімно);
- 8) у разі загрози життю і здоров'ю на забезпечення безпеки щодо себе та близьких осіб, майна та житла або на відмову від таких заходів;
- 9) на відшкодування витрат у зв'язку із захистом прав викривачів, витрат на адвоката у зв'язку із захистом прав особи як викривача, витрат на судовий збір;

- 10) на винагороду у визначених законом випадках;
- 11) на отримання психологічної допомоги;
- 12) на звільнення від юридичної відповідальності у визначених законом випадках;
- 13) отримувати інформацію про стан та результати розгляду, перевірки та/або розслідування за фактом повідомлення ним інформації.

Викривач має гарантії щодо:

- 1) захисту трудових прав (викривача не може бути звільнено чи примушено до звільнення, притягнуто до дисциплінарної відповідальності чи піддано з боку керівника або роботодавця іншим негативним заходам впливу (переведення, атестація, зміна умов праці, відмова у призначенні на вищу посаду, зменшення заробітної плати тощо) або загрозі таких заходів впливу у зв'язку з повідомленням)
- 2) виплати заробітку за час вимушеного прогулу та грошових компенсацій за порушення його трудових прав;
- 3) поновлення порушених прав, передбачених статтею 53⁴ Закону.

Для забезпечення дотримання прав та гарантій захисту викривач може звернутися до:

- 1) уповноваженого підрозділу з питань запобігання та виявлення корупції Держенергонагляду (для здійснення заходів, передбачених пунктами 2, 3 частини першої та пунктами 3 – 5 частини другої статті 53⁹ Закону);
- 2) Національного агентства з питань запобігання корупції (для здійснення заходів, передбачених пунктом 13 частини першої статті 11 та пунктів 1 – 5 частини третьої статті 53 Закону);
- 3) правоохоронних органів (для захисту життя, житла, здоров'я та майна викривача, його близьких осіб у зв'язку зі здійсненням повідомлення);
- 4) центрів безоплатної правової допомоги (для отримання безоплатної вторинної правничої допомоги);
- 5) суду (для захисту своїх порушених прав і свобод).

Важливо знати, що права та гарантії захисту викривачів поширюються на близьких осіб викривача.

Звертаємо увагу, згідно з приміткою до статті 53 Закону близькими особами викривача є особи, зазначені в абзаці четвертому частини першої статті 1 Закону.

Так, близькі особи – це **члени сім'ї суб'єкта**, зазначеного у частині першій статті 3 Закону, а також чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний та двоюрідний брати, рідна та двоюрідна сестри, рідний брат та сестра дружини (чоловіка), племінник, племінниця, рідний

дядько, рідна тітка, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, зять, невістка, тесть, теща, свекор, свекруха, батько та мати дружини (чоловіка) сина (дочки), усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням зазначеного суб'єкта (абзац четвертий частини першої статті 1 Закону).

Членами сім'ї, відповідно до абзаців сімнадцятого – вісімнадцятого частини першої статті 1 Закону, є:

а) особа, яка перебуває у шлюбі із суб'єктом, зазначеним у частині першій статті 3 Закону, та діти зазначеного суб'єкта до досягнення ними повноліття – незалежно від спільного проживання із суб'єктом;

б) будь-які особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки із суб'єктом, зазначеним у частині першій статті 3 Закону (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких не мають характеру сімейних), у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі.

Захист трудових прав викривача (стаття 53⁴ Закону)

Викривачу, його близьким особам **не може бути** відмовлено у прийнятті на роботу, їх не може бути звільнено чи примушено до звільнення, притягнуто до дисциплінарної відповідальності чи піддано з боку керівника або роботодавця іншим негативним заходам впливу (переведення, атестація, зміна умов праці, відмова у призначенні на вищу посаду, зменшення заробітної плати тощо) або загрози таких заходів впливу у зв'язку з повідомленням.

Важливо зазначити, що до негативних заходів **також** належать формально правомірні рішення і дії керівника або роботодавця, які носять вибіркового характер, зокрема, не застосовуються до інших працівників у подібних ситуаціях та/або не застосовувалися до працівника у подібних ситуаціях раніше.

У разі відсторонення працівника, який є викривачем, від виконання трудових обов'язків не з його вини оплата праці на період відсторонення здійснюється в розмірі середньої заробітної плати працівника за останній рік.

Викривачу, його близьким особам **не може бути** відмовлено в укладенні чи продовженні договору, трудового договору (контракту), наданні адміністративних та інших послуг **у зв'язку з повідомленням** про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону.

Забороняється створювати перешкоди викривачу, його близьким особам у подальшому здійсненні ними їх трудової, професійної, господарської, громадської, наукової або іншої діяльності, проходженні ними служби чи

навчання, а також вживати будь-яких дискримінаційних заходів у зв'язку з повідомленням про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону.

Викривачу, його близьким особам, права яких порушені всупереч положенням частин першої – третьої статті 53⁴ Закону, **гарантується** поновлення їх порушених прав.

Викривач, його близькі особи, звільнені з роботи у зв'язку з повідомленням, підлягають **негайному** поновленню на попередній роботі (посаді), а також їм виплачується **середній заробіток за час вимушеного прогулу, але не більш як за один рік**. Якщо заява про поновлення викривача, його близької особи на роботі (посаді) розглядається більше одного року не з їхньої вини, їм виплачується **середній заробіток за весь час вимушеного прогулу**.

Викривач, його близькі особи, переведені на іншу постійну нижчеоплачувану роботу (посаду) у зв'язку з повідомленням, підлягають негайному поновленню на попередній роботі (посаді), а також їм виплачується **різниця в заробітку за час виконання нижчеоплачуваної роботи, але не більш як за один рік**. Якщо заява про поновлення викривача, його близької особи на роботі розглядається більше одного року не з їхньої вини, їм виплачується **середній заробіток за весь час вимушеного прогулу**.

У разі наявності підстав для поновлення на роботі працівника, звільненого у зв'язку із здійсненням ним, його близькою особою повідомленням, та за його відмови від такого поновлення йому виплачується грошова компенсація у розмірі **шестимісячного середнього заробітку**, а в разі неможливості поновлення - у розмірі **дворічного середнього заробітку**.

Право викривача на конфіденційність та анонімність (стаття 53⁵ Закону)

Заборонено розкривати інформацію про особу викривача, його близьких осіб або інші дані, які можуть ідентифікувати особу викривача, його близьких осіб, третім особам, які не залучаються до розгляду, перевірки та/або розслідування повідомлених ним фактів, а також особам, дій або бездіяльності яких стосуються повідомлені ним факти, крім випадків, установлених законом.

У разі якщо **законом дозволяється** без згоди викривача ухвалення обґрунтованого рішення про розголошення інформації про викривача або інформації, яка може ідентифікувати особу викривача, викривач **повинен** бути повідомлений про це не пізніше ніж **за 18 робочих днів** до дня розкриття відповідної інформації шляхом вручення йому повідомлення про ухвалення відповідного рішення під розписку. У повідомленні про розкриття інформації

про особу викривача має бути вказано коло осіб, яким буде розголошена інформація, а також підстави такого розголошення.

За незаконне розкриття відомостей про викривача настає відповідальність, передбачена законом.

Право викривача на отримання інформації (стаття 53⁶ Закону)

Викривач має право отримувати інформацію про стан та результати розгляду, перевірки та/або розслідування у зв'язку із здійсненим ним повідомленням.

Вищевказана інформація надається викривачу за його заявою не пізніше **п'яти днів** після отримання заяви, **а також** за кінцевими результатами розгляду, перевірки та/або розслідування.

Винагорода викривачу (стаття 53⁷ Закону)

Право на винагороду має викривач, який повідомив про корупційний злочин, грошовий розмір предмета якого або завдані державі збитки від якого у **п'ять тисяч і більше** разів перевищують **розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб**, встановленого законом на час вчинення злочину.

Розмір винагороди становить **10 відсотків** від грошового розміру предмета корупційного злочину або розміру завданих державі збитків від злочину **після ухвалення обвинувального вироку суду**. Розмір винагороди не може перевищувати **трьох тисяч мінімальних заробітних плат**, встановлених на час вчинення злочину.

Важливо зазначити, у випадках повідомлення декількома викривачами різної інформації про один і той самий корупційний злочин, у тому числі інформації, що доповнює відповідні факти, розмір винагороди розподіляється у рівних частинах між такими викривачами.

Юридична відповідальність викривача (стаття 53⁸ Закону)

Викривач **не несе** юридичної відповідальності за повідомлення, поширення зазначеної у повідомленні інформації, **незважаючи на можливе порушення** таким повідомленням своїх службових, цивільних, трудових чи інших обов'язків або зобов'язань.

Повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону **не може** розглядатися як порушення умов конфіденційності, передбачених цивільним, трудовим або іншим договором (контрактом).

Викривач **звільняється** від цивільно-правової відповідальності за майнову та/або моральну шкоду, завдану внаслідок здійснення повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону, **крім випадку** здійснення **завідомо** неправдивого повідомлення. У разі неумисного повідомлення викривачем недостовірної інформації вона підлягає спростуванню у порядку, визначеному Цивільним кодексом України.

Звертаємо увагу, права та гарантії викривача визначаються не лише Законом, а й іншими нормативно-правовими актами, з якими можна ознайомитись у розділі «Викривачам корупції» офіційного вебсайту Національного агентства з питань запобігання корупції або за посиланням <https://wiki.nazk.gov.ua/category/vykryvachi-koruptsiyi/>.

Уповноважений підрозділ з питань запобігання та виявлення корупції Держенергонагляду забезпечує оприлюднення та підтримує в актуальному стані інформацію щодо співпраці з викривачами, прав та гарантій захисту викривачів, організації роботи з повідомленнями про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону та порядку їх здійснення на офіційному вебсайті Держенергонагляду у розділі «Запобігання та протидія корупції» за посиланням: <https://cutt.ly/0VIOVDo>.

Начальник Відділу з питань
запобігання та виявлення корупції

Олександр ГЕРАСИМЕНКО

11 червня 2024 року